

❦ מי מרום ❦

(4)

את עולם הנסים בהוי' שאף הכחות הנסתרים, הם הנסים, יהיו תדירים ונגלים בה, התעלות זו אינה באה לפי ערך המעשים, כי אם הרבה הרבה למעלה מזה, מתעלים ומתרוממים בלי גבול ומדה ומתענגים על זיו הודו יתברך.

הוציאנו מעבדות לחרות

הוציאנו מעבדות לחרות וכו' - רצון המצרים היה לעשות את ישראל לעבדי עולם, שיהיו הם ובניהם ובני בניהם וכל אשר להם משועבדים לפרעה ושבשום אופן לא יוכלו לצייר להם כל מציאות עצמית, ותמיד יהיו כלואים בחשך וצלמות ובל יראו אור ולא ימצאו את אשרם, כי אם בשעבוד שהם משועבדים להם, ולפיכך נתנו עליהם עבודה קשה ויעבידו אותם בפרך בחומר ובלבנים, ובכל עבודה בשדה, וכאשר רק הבחינו המצרים שהם מרגישים איזה מושג של עצמיות - הוסיפו להכביד עליהם את העבודה. וכל כך פעלו המצרים עליהם, עד שכל הציורים שלהם היו אך ורק עבודה ושעבוד, ואף גם אנחתם של ישראל בזמן ההוא ושועתם שעלתה אל האלקים, היתה: "מן העבודה" (שמות ב, כג), היינו שיעלה בידם למלא את תפקיד העבודה שלהם לפרעה ולמצרים ולא יהיו מוכים ונלקים במכות רצח ואכזריות.

לא כן היא העבדות להשי"ת שאינה נתונה בחשך וצלמות ועול ברזל, אלא אדרבה העבדות הזאת היא החרות היותר עליונה, וכל מה שהננו זוכים לעבוד אותו ולשמור את כל חוקיו ומשפטיו ואנו מרגישים ביותר התבטלותנו והשתעבודותנו אליו ומכירים כי כל הקנינים שלו הם ולית לנו מגרמינו כלום - יותר ויותר הננו מאושרים ומרגישים את נצחיותנו ועצמיותנו. תכונת בן ותכונת עבד מתמזגות בנו יחד לגלות את דבקותנו המוחלטת והאמתית בחי העולמים ב"ה.

ואמנם בהיותנו במצרים נרשעה בקרבנו תכונת עבדות, אלא שעדיין היה צורך להחליף את העבדות האפלה הזאת לעבדות של אור

❦ מי מרום ❦

גדול וגאולת עולמים. וזה השגנו בשעה שיצאנו ממצרים. "הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה".

(5)

הוציאנו מעבדות לחרות וכו' - יש עבדות שהיא מצד עבדות ויש עבדות שהיא מצד אדנות. תעה העולם ודימה כי הצלחת האדם היא בעבדות, ואין נ"מ מהאדנות כלל, וברור לכל אחד מה לעבוד ובלבד שיהיה עבד, ומכאן יצאו כל מיני העבודה וזה שבעולם.

בא אברהם ולמד ולימד כי לא העבדות היא התכלית אלא האדנות, "מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון, עד שבא אברהם וקראו אדון" (ברכות ז, ב).

מצרים היו ההיפך מאברהם והיה כתוב באסטרטיא של מצרים כי עבד אינו יוצא לעולם, הם למדו דעת כי רק העבדות היא המגמה וההצלחה, עד כי התפארו כי כל כך מכשירים את העבד לעבדותו עד כי תמיד יאמרו: "אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי" (שמות כא, ה).

ובאמת העבדות מצד האדנות וביחוד מצד האדנות העליונה היא החרות היותר גמורה.

כח האדם נעוץ בעבדות וזה גילוי כבוד ד', "זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד'" (ויקרא ט, ו), כבוד ד' הוא החרות וההתגלות האמתית וכשמייחדים עצמם להתייחדות העליונה מתייחדים עמו יחוד גמור, "אתה אחד ושמןך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

וזהו ענין גאולת מצרים כי עלו ישראל למדרגת החרות והשררה "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" (בואשית לב, כט).

עליו (המשנה) כ"ג (3) וכשם שזה הוא פלל

גדול אצל היחיד, פכה הוא אצל הצבור בכללותו. הארת התשובה ישנה בישראל. התעוררותו הפצה של האמה בכללה לשוב אל ארצה, אל מהותה, אל רוחה ואל תכונתה - באמת, אור של תשובה יש בה.

באמת, הדבר מתבטא ברור גמור בבטויה של תורה: "ושבת עד ד' אלהיך" "כי תשוב אל ה' אלהיך". התשובה היא תשובה פנימית, אלא שהיא מקסה בהרבה מסכים חוצצים, ואין פה בשום עכוב ומניעת השלמה לערב את האור העליון מהופיע עלינו.

עליו (המשנה) כ"ג (3) וצריך כל צדיק

להגביר בעצמו ובעולם את אש האהבה הלאומית בישראל, ולהגבירה בכל מיני השפעות שבעולם, ובטוח יהיה שסוף כל סוף תבא אהבה כללית זו לבשול פריה הגמור עד כדי הולדת תולדותיה, שהם המעשים המדות והדעות של כל התורה כולה בכל מלואה וטובה; וכל מה שאנו רואים שישנם אנשים מתאמרים באהבת ישראל, ויבם רחק מהתורה, מלמודה וקיומה, הוא מפני שעדיין אהבתם בוסרית היא. וכרמנו סמדר".

(6)

ההבדל שבין העבד לבן-החורין איננו רק הבדל מעמדי, מה שבמקרה זה הוא משועבד לאחר וזה הוא בלתי-משועבד. אנו יכולים למצא עבד משכיל שרוחו הוא מלא חירות, ולהיפך בן-חורין שרוחו הוא רוח של עבד. החירות הצבינונית היא אותו הרוח הנשאה, שהאדם וכן העם בכלל מתרומם על ידה להיות נאמן להעצמיות הפנימית שלו, להתכונה הנפשית של צלם אלהים אשר בקרבו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים מגמתיים, שהם שוים את ערכם. מה שאין כן בבעל הכוח של העבדות, שלעולם אין תכן חייו והרגשתו מאירים בתכונתו הנפשית העצמית, כ"אם במה שהוא טוב ויפה אצל האחר השולט עליו איזה שליטה שהיא, בין שהיא רשמית בין שהיא מוסרית, - במה שהאחר מוצא שהוא יפה וטוב. ואנחנו לאורה הפנימי של החירות העצמית הזאת, תרות על הלוחות, אל הקרא חרות אלא חירות, נסע ונלך להבליט יותר ויותר את עצמאותנו הרעננה הפנימית, שקנינו ע"י גילוי שכינה, אותה החירות שקנינו ע"י הפלא הגדול היחיד בעולם, שנעשה עמנו בעת שגאלנו ה' יתברך וגאל את אבותינו ממצרים לחירות עולם.

1) נעניי השקפה יחסית. כ"ג א

קדושתם של ישראל מצד הכלל שלהם לא נפגמה מעולם, והיא בוקוק טהרה כמאו ומעולם, כל החטאים והעוונות הם אך מצד הפרט ולא מצד הכלל, ואפילו אם מוצאים כלל שלם שכלם נסוגו אחור, אין זה מצד הכלל, אלא שכל הפרטים הללו נתכוננו לדבר אחד, אבל הכלל הקדש של כנסת ישראל במובן האמתי של מושג הכלל של ישראל, - אשר רק הקדושים שבארץ ביותר נשגבים יכולים לעמוד על הגובה העליון והמקודש של המושג הזה - מעולם לא. הטא ומעולם לא נפגם במאומה, ועל זה נאמר: "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה" (משלי ל"א י"ב), וכל הכשלונות והעוונות וההסרות מאחרי ד' ותורתו לא באו אלא מפני שנחלשה ההתקשרות בכלל במובנו האמתי.

ואמנם כשמגיע תור התגלות צעדי הגאולה, ראשית התשובה היא לשוב ולהקיץ מחדש את מושגי הכלל הנעלם של ישראל, ולהתנער לאט לאט מהפרטיות, שמתוך זה יחדלו כליל כל החטאים והעוונות, הודונו והשגגות, ולא יהיו עוד.

וזהו התוכן הטהור שבהתעוררות הכללית המתעוררת עתה בכל תוקף, שהשרש הנשגב הזה של רגשת התשובה הדור עמוק עמוק בלבותיהם של ישראל המשתוקקים להתקרב אל הכלל שלהם, לחפוף שיהיה כלל ישראל ומלכות ישראל, מדינת ישראל וכיוצא בזה. וצדיקי הדור קדושי ישראל צריכים להמשיך את הפנימיות שבכלל, תקיפות קדושתו ואורח החיים למעלה למשכיל, להרחיבו בכל מרחבי החיים ולהכניסו בכל הגוי כלו, וזה בא על ידי גלוי הטמיר והנעלם שבכל התעוררות של כנסת ישראל, מצד התמסרות לכלל ישראל, והרמת קרנו, להראות שמצד כלליותו אין בו נפתל ועקש, והכתמים הנראים מבחוץ אינם אלא מצד הפרטיות שעדיין לא התנערו מהם, והגלוי הזה עצמו הוא אחד מדרכי ההתעוררות הפנימיות של הכלל הטמיר והגבוה שלנו, להכשיר על ידי זה כל שעה ושעה שיהיה אפשר לצפות בה לגאולת אמת.

(7)

7) העצמאות שאנו מדברים עליה, היא לנו מעת שעמדנו בראשות עצמנו, ונחיינו פחות גלותיים, פחות משועבדים לאחרים. כשם שהדברים נכונים ביחס לאומה כלל, כך הם נכונים ביחס לאדם הפרטי כמובן המוסרי שבחייו. אדם המשועבד לאחרים אינו עצמאי. אדם המשועבד ליצר גמידין אינו עצמאי. יש כמה דברים בחיי האדם הנורמים לך שהוא לא יהא עצמאי. ואשר האיש שישאר תמיד עצמאי, הפשוט הוא "אשרי האיש, ואשרי המרינה שהוא באופן כזה, חפשי ועצמאי. בעבר היו זמנים שחיינו משועבדים לאחרים. מעת תקומת המדינה, התחדש לנו מצב כזה, של עצמאות. של אפשרות של עצמאות. של עצמאות הפנימית. הלא זה כמעט אותו הדבר: עצמאות היא פנימיות. המלים הראשונות של תהלים מכוונות לכוח זה? האיש שהלך בעצת רשעים, הוא לא עצמאי. ושעמד

ע"ת ב"ע כ"ג
י"ח ע"ד
135
ל"א